

**ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА**

**Гуманітарний факультет
Кафедра загального мовознавства та іноземних мов**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор – проректор із
науково-педагогічної роботи

_____ Б.О. Коробко
« ____ » _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ»

(назва навчальної дисципліни)

підготовки _____ **бакалавра**

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності _____ **014 «Середня освіта»**

(шифр і назва спеціальності)

Робоча програма «Основи педагогічної майстерності» для студентів спеціальності 014 «Середня освіта». Складена відповідно до освітньої програми «Середня освіта (англійська мова і друга іноземна мова)», підготовки бакалавра.

Розробник: Купар М. С., викладач кафедри загального мовознавства та іноземних мов

Погоджено

Керівник групи забезпечення спеціальності _____ О.Л. Балацька

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загального мовознавства та іноземних мов

Протокол від «10» вересня 2019 року № 2

Завідувач кафедри загального мовознавства та іноземних мов _____ (А.П.Болотнікова)

«10» вересня 2019 року

Схвалено навчально-методичною радою факультету

Протокол від « » вересня 2019 року № 2

Голова навчально-методичної ради факультету _____ (В.В.Чернишов)

« » вересня 2019 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання денна	форма навчання заочна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u>	вибіркова	
Загальна кількість годин – 90			
Модулів – 1	Спеціальність <u>014 «Середня освіта»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	—
		Семестр	
Індивідуальне завдання – не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>бакалавр</u>	3-й	—
		Лекції	
		16 год.	—
		Практичні, семінарські	
		14 год.	—
		Лабораторні	
		0 год.	—
		Самостійна робота	
60 год.	—		
Індивідуальна робота: 0			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30/60

2. Мета навчальної дисципліни

Метою дисципліни и „Основи педагогічної майстерності” полягає у формуванні педагогічної майстерності студентів – майбутніх педагогів через залучення їх до аналізу найважливіших навчально-виховних ситуацій та показу ролі ораторського, лекторського, акторського мистецтва учителя.

Завдання:

- надання студентам знань теоретичних положень основ педагогічної майстерності;
- шляхом індивідуальних та групових занять допомогти студентам у постановці голосу, вироблення чіткої артикуляції, дикції, красивої фігури, класичної постави голови;
- систематизувати способи засвоєння, відтворення і тлумачення основних понять педагогічної майстерності;
- практично оволодіти стратегіями й техніками мовлення;
- формувати професійно-педагогічні позиції, потреби у самовдосконаленні;
- формувати освічену, творчу особистість майбутнього вчителя.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є цикл теоретичних та практичних дисциплін: «Історії педагогіки», «Загальної педагогіки», «Педагогіки» тощо.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- специфіку предмета, його роль в системі гуманітарних наук;
- становлення та розвиток ідей педагогічної майстерності в історії зарубіжної педагогічної думки;
- становлення та розвиток ідей педагогічної майстерності в історії вітчизняної педагогічної думки;
- своєрідність педагогічної майстерності, її специфічні риси;
- зовнішні і внутрішні показники педагогічної майстерності;
- сутність основних напрямів формування педагогічної майстерності вчителя;
- елементи педагогічної майстерності;
- спільне й відмінне в театральному і педагогічному мистецтві;
- елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності;
- механізми формування внутрішніх та зовнішніх процесів особистісного становлення як потреби в самореалізації, самоутвердженні в творчій діяльності;
- систему професійно важливих якостей вчителя-майстра

вміти:

- здійснювати самоаналіз педагогічних дій;
- здійснювати педагогічне спілкування – основу професійної діяльності вчителя;
- керувати собою і через себе – всіма компонентами педагогічної діяльності;
- „олюднювати”, робити натхненними знання, висловлюючи власний погляд на світ;
- легко вступати в контакт;
- викликати позитивні емоції у співрозмовника;
- активно впливати на співрозмовника;
- прогнозувати розвиток особистості з орієнтацією на позитивне;
- генерувати незвичні ідеї;

- конструювати оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії;
- створювати атмосферу взаємної довіри, поваги, допомоги, співробітництва та співтворчості;
- дотримуватись в своїй діяльності професійно-педагогічних етичних норм;
- підтримувати й формувати сприятливий для успішної педагогічної діяльності соціально-психологічний клімат у колективі;
- попереджати й знаходити ефективні варіанти розв'язання педагогічних конфліктів;
- використовувати закони майстерності актора у навчально-виховному процесі;
- працювати над створенням художнього образу;
- володіння акторською технікою в навчальному процесі;
- володіти технікою мовлення і використовувати мовленнєві уміння у педагогічному спілкуванні;
- володіти своїм психофізичним апаратом;
- використовувати закони режисерського мистецтва на уроках та у виховних заходах.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний порогів рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Наприклад:

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
60-63	Е	Достатньо	Студент має певні знання матеріалу, передбаченого робочою програмою, володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній, що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засоби оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути: стандартизовані тести; командні проекти; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; реферати та інші види індивідуальних та групових завдань.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність педагогічної діяльності педагога

Тема 1. Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання

Тема 2. Педагогічна майстерність і особистість учителя

Тема 3. Педагогічна техніка вчителя

Тема 4. Мовлення як основний засіб педагогічної майстерності педагога

Змістовий модуль 2. Особистість вчителя в системі педагогічної діяльності

Тема 1. Майстерність педагогічного спілкування

Тема 2. Майстерність організації педагогічної взаємодії. Педагогічний імідж

Тема 3. Педагогічна техніка вчителя

Тема 4. Напрямки самопідготовки вчителів до педагогічної діяльності

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Сутність педагогічної діяльності педагога												
Тема 1. Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання	17	2	1			14						
Тема 2. Педагогічна майстерність і особистість учителя	11	2	2			7						
Тема 3. Педагогічна техніка вчителя	11	2	2			7						
Тема 4. Мовлення як основний засіб педагогічної майстерності педагога	12	2	1			8						
Разом за змістовим модулем 1	43	8	6			30						
Змістовий модуль 2. Особистість вчителя в системі педагогічної діяльності												
Тема 5. Майстерність педагогічного спілкування	11	2	2			7						
Тема 6. Майстерність організації педагогічної взаємодії. Педагогічний імідж	15	2	2			7						
Тема 7. Стимулювання вчителя до творчої діяльності	12	2	2			7						
Тема 8. Напрямки самопідготовки вчителів до педагогічної діяльності	10	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 2	47	8	8			30						
Усього годин	90	16	14			60						

9. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми	Кількість годин для заочної форми
	Семінарські заняття не передбачені		

10. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Круглий стіл “Вчителі й учні: парадокси спілкування”	2
2	Стили, моделі, бар’єри й ускладнення комунікації викладача	2
3	Особливості вербальних засобів професійнопедагогічної комунікації, культури їх застосування фахівців, що відповідають базовій фаховій підготовці магістрів	2
4	Форми мовлення викладача: розповідь, лекція, коментар, пояснення, оціночне судження, публічна промова, наукова доповідь (монолог), бесіда (діалог)	2
5	Рольова гра “Мої дії”	2
6	Рольова гра “Спілкування в дії”	2
7	Методи самодіагностики комунікативних умінь	2
Разом		14

11. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми	Кількість годин для заочної форми
	Лабораторні заняття не передбачені		

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студента є: навчитися користуватися бібліотечними фондами і каталогами, працювати з історичними та літературними джерелами, складати конспекти, аналізувати матеріал, порівнювати різні наукові концепції та робити висновки.

Види самостійної роботи студента:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій навчальній програмі дисципліни;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри);
- підготовка до складання заліку за контрольними питаннями.

Питання

для самостійного вивчення студентами

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми	Кількість годин для заочної форми
1	Формування іміджу вчителя.	7	-

2	Видатні педагоги-майстри ХХ століття.	7	-
3	Прийоми педагогічного впливу	7	-
4	Комунікативні здібності та їх роль у педагогічній діяльності	8	-
5	Творчі здобутки К.С. Станіславського	7	-
6	Удосконалення дихання та голосу	7	-
7	Удосконалення дикції	7	-
8	Підготовка до КНР	10	-
Разом		60	-

13. Індивідуальні завдання не передбачені

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні та наочні методи навчання використовуються під час лекцій, індивідуальних та групових консультацій, практичні – при проведенні практичних занять.

Під час проведення лекцій використовуються такі словесні методи як розповідь і пояснення.

До числа наочних методів, які застосовуються при викладанні дисципліни, належать: ілюстрація, демонстрація.

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєннями студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час практичних занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому семінарському занятті. Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційованого заліку.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання, тестування та самостійна й індивідуальна робота			Диференційований залік	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальні завдання		
40	40		20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи), практики
90–100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них до 70 балів студент може отримати впродовж семестру, решта 30 балів відводиться на залік (для допуску до диференційованого заліку необхідно мати не менше 35 балів поточної успішності)..

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином (розподіл орієнтовний):

- робота на практичних заняттях (відповіді на практичних заняттях, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних практичних занять) – до 70 балів). Студент може отримати до 5 додаткових балів за виконання робіт, не передбачених навчальною програмою (активність на заняттях, наукову роботу, додатково написаний реферат тощо).

Присутність на лекціях і практичних заняттях не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 35 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль. Підсумковим контролем є диференційований залік. Він здійснюється у формі письмового тесту відповідно до вимог Положення «Про організацію освітнього процесу в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка».

17. Методичне забезпечення

1. Вайновська М.К. Сучасна школа – майстерня творчості. Методичний посібник. – Запоріжжя: ОППО, 2001. – 64с.
2. Переворська О.І.,Золотаревська В.О. Ефективність мовленевої комунікації та засоби її створення.
3. Переворська О.І.,Золотаревська В.О. Комунікативна діяльність та навчання студентів мовленевому впливу. 2010

18. Рекомендована література

Базова

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – М.: Издательский

- Дом Шалвы Амонашвили. – 1995. – 496с.
2. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности.– Казань: Изд-во Казанского унив-та, 1998. – 228с.
 3. Бадмаев В.Ц., Малышев А.А. Психология обучения речевому мастерству. – М.: Гуманитарный центр ВЛАДОС, 1999. – 224с.
 4. Бернштейн М.С. О природе научного творчества // Вопросы психологии. – 1966. - №6 – С.120-145.
 5. Библер В.С. Мышление как творчество: Введение в логику мыслительного диалога. – М.: Политиздат, 1975. – 339с.
 6. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. - Ростов н/Д: Изд-во РГУ, 1983. – 172с.
 7. Богоявленская Д.Б. Субъект деятельности в проблематике творчества // Вопросы психологии. - №2. - 1999 г. – С.35-41.
 8. Волкова Н.П. Педагогіка: Посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вид. центр „Академія”, 2002. – 576с.
 9. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. – М.: Педагогіка, 1987. – 159с.
 10. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навч. посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навч. закладів. – К.: Українськофінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302с.
 11. Исследование проблем педагогического творчества / Отв. ред. Я.А.Пономарев. – М.: Наука, 1983. – 336с.
 12. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990. – 144с.
 13. Кичук Н.В. От творчества учителя к творчеству ученика. – Измаил, 1992. – 96с.
 14. Кичук Н.В. Формування творчої особистості вчителя. – К.: Либідь, 1991. – 96с.
 15. Пехота Е.Н. Индивидуальность учителя: теория и практика. – Николаев, 1996. – 144 с

Допоміжна

1. Зязюн И.А. Взаимосвязь школьной и театральной педагогики в решении проблемы мастерства учителя. // Основы педагогического мастерства. – К., 1987. – 174 с.
2. Иванов Ю.М. Как управлять собой и влиять на других людей. – М., 1991
3. Ильин Е.Н. Герой нашего урока. – М.: Педагогика, 1991. – 287 с.
4. Ильяш М.И. Основы культуры речи. – К. – Одесса, 1984. – 188 с.
5. Кан-Калик В.А. Как овладеть элементами театральной педагогики. // Учителю о педагогической технике. – М., 1987
6. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М.: Просвещение, 1987. – 190 с.
7. Капская А.И. Формирование мастерства слова воспитателя: Дис. ... д-ра пед. наук. – К., 1989. – 380 с.
8. Капська А.Й. Педагогіка живого слова. – К., 1997.- 140 с.
9. Карнеги Д. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. – М., 1994. – 208 с.
10. Кнебель М.О. Поэзия педагогики. – М.: Всероссийское театральное общество, 1984. – 327 с.

- 11.Коваль А.П. Ділове спілкування. – К.: Либідь, 1992. – 280 с.
- 12.Коломинский Я.Л. Человек среди людей.–Минск: Нар. асвета,1987.– 239 с.
- 13.Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися. – М., 1990. – 158 с.
- 14.Кузьмина Н.В. Формирование педагогических способностей. – Л.: Изд-во Лен. ун-та, 1961. – 97 с.
- 15.Леви В. Искусство быть другим. – М.: Знание, 1981. – 207 с.
- 16.Леви В. Л. Везет же людям... – М.: Физкультура и спорт, 1981.
- 17.Леонтьев А.А. Педагогическое общение. – М.: Знание, 1979. – 47 с.
- 18.Лихачов Б.Т. Листи про добре і прекрасне. – К.: Молодь, 1988. – 144 с.
- 19.Лосев А.Ф. Бытие. Имя. Космос. – М.: Мысль, 1993. – С. 5 - 30
- 20.Лосский Н.О. Условия абсолютного Добра: Основы этики. – М.: Политиздат, 1991. – 368 с.
- 21.Максимов В.Т. Основы педагогического мастерства учителя / Тексты лекций. – Чебоксары: Изд. Чувашского ун-та, 1985. – 52 с.
- 22.Мартынов А.В. Исповедимый путь. – М.: Прометей, 1990
- 23.Мечников И.И. Этюды оптимизма. – М.: Наука, 1988
- 24.Мудрик А.В. Общение как фактор воспитания школьников. – М.: Педагогика, 1984. – 112 с.
- 25.Немировский В.Г. Смысл жизни. – К.: Политиздат, 1990
- 11
- 26.Нечепоренко Л.С. Педагогічний пошук. – Харків, 1993. – 26 с.
- 27.Нечепоренко Л.С. Твоя доля – в твоїх руках. – Харків: ХДУ, 1995. – 140 с.
- 28.Ожегов С.И. Очередные вопросы культуры речи. // Основы культуры речи. Хрестоматия./ Сост. Л.И. Скворцов. – М., 1984. – С. 276-293
- 29.Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.
- 30.Основы ораторского мастерства. Курс лекций / Е.Н Тарасов. – М., 1991. – 236 с.
- 31.Основы педагогического мастерства. Под. ред И.Я. Зязюна. – М.: Просвещение, 1989. – 301 с.
- 32.Паламарчук В.Ф. Школа учит мыслить. – М., 1987. – 144 с.
- 33.Пасынок В.Г. Любовь до професії вчителя як основна умова формування педагогічної майстерності. – В кн.: Наукові записки кафедри педагогіки. – Вип.1. – Харків: ХДУ, 1996. – С. 68-75
- 34.Пасынок В.Г. Ориентация учащихся на выбор профессии учителя. Монография. – Х.: Основа, 1996 – 152 с.
- 35.Педагогика для всех. Афоризмы и мысли.–Минск:Нар. асвета,1984.– 192 с.
36. Потебня А.А. Из лекций по теории словесности. – М.: Учпедгиз, 1936. – 126 с.
- 37.Сагач Г.М. Похвальне красномовство: Практичний посібник для вчителів, студентів середніх та вищих навчальних закладів.–К.: ІЗМН, 1996. – 156 с.
- 38.Станиславский К.С. Работа над собой. – Собр. соч. в 8 тт. – М., 1954. – Т.2. – 424 с.
- 39.Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – Изд. 2. – К.: Рад. школа, 1981. – 382 с.
- 40.Сухомлинський В.О. Як виховувати справжню людину. Вибрані твори в 5 тт. – К.: Рад. школа, 1975. – Т. 3. – С. 236
- 41.Сытин Г.Н. Животворящая сила. Исцеляющие настроения. Помоги себе сам. – М.: Энергоатомиздат, 1990. – 413 с.
- 42.Тарасевич Н.Н. Обретение педагогического мастерства. // Сов. педагогика, 1990. - № 11. С. 73-78

43. Учитель, которого ждуть: Из опыта Полтавского пединститута им. В.Г. Короленко / Под ред. И.Я. Зязюна. – М.: Педагогика, 1988. – 152 с.
44. Учителю о педагогической технике. / под ред. Л.И. Рувинского. – М., 1987. – 154 с.
45. Фромм Э. Человек для себя. – М.: Коллегиум, 1992. – 253 с.
46. Фромм Э. Искусство любить. – М.: Педагогика, 1990
47. Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. Сост. П.С. Гуревич. – М.: Политиздат, 1991
48. Шаталов В.Ф. Эксперимент продолжается. – М.: Педагогика, 1989. – 334 с.
49. Штепа О.Г. Удосконалення мовлення майбутнього вчителя на заняттях з основ педагогічної майстерності. – В кн.: Психолого-педагогічна підготовка вчителя у вузі: Матеріали Всеукр. науково-практ. конф. – Полтава, 1992. – С. 149-150
50. Щерба Л.В. Современный литературный язык. // Основы культуры речи. Хрестоматия. / Сост. Л.И. Скворцов. – М., 1984. – С. 191-203

19. Інформаційні ресурси (електронні версії в НТБ ПолтНТУ)

1. Електронна бібліотека НПУ імені М.П. Драгоманова - www.npu.edu.ua (elib@npu.edu.ua)
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: URL: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=laws/education/prof> – Загол. з екрана.
3. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=laws/education/prof-tech/6/0001> – Загол. з екрана.
4. Національна доктрина розвитку освіти в Україні. [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://osvita.in.ua/index.php?option>. Загол. з екрана.